

A „hadosztályplébános” A katonai szolgálat szerepe Subik Károly egri kanonok karrierjében 1914–1925 között

BARTÓK BÉLA

Abstract. „Chaplain of the division”. The role of military service in the career of Károly Subik, Canon of Eger between 1914–1925. Canon Károly Subik was one of the most respected figures in the Archdiocese of Eger between the two world wars. This study uses archival sources and press reports to examine how the military chaplaincy ministry of Canon Károly Subik of Eger was perceived by the local public and how it contributed to the fulfilment of his ecclesiastical career.

Keywords: Roman Catholic Church, World War 1, army chaplain, ecclesiastical career, personal cult, authoritarianism

Amikor 1943. január 28-án 92 éves korában elhunyt Szmrecsányi Lajos egri érsek, az Egri Főegyházmegye talán legtekintélyesebb papja Subik Károly kanonok volt. Egy korabeli egri főegyházmegyei névtár szerint 1942-ben – a „neobarokk” társadalom tagjához méltóan – több rangot, címet és kitüntetést viselt. Egyrészt vitézi címet kapott, emellett címzetes pankotai főesperes, pápai prelátus, címzetes tyulthai apát, egri oldalkanonok, főegyházmegyei irodaigazgató (kancellár), a főegyházmegyei iskolák főigazgatója és főtanfelügyelője, főegyházmegyei jószágkormányzó (vagyonkezelő), a gazdasági számvevőség ellenőre, az Egri Főegyházmegyei Tanítóegyesület elnöke (prézes), az egyházmegyei iparos legényegylet (Kolping-egyesület) elnöke (prézes), a főegyházmegyei Actio Catholica tanácsnak tagja és a kulturális, illetve szervezési szakosztályának elnöke volt. Másrészt kitüntették hosszú hűségés szolgálataért a Bene Merenti pápai elismerés II. osztályú ezüst érdemérmével, katonai szolgálatait a Ferenc József-rend kardokkal díszített lovagkeresztjével, a tábori lelkészeknek adható Piis Meritis II. osztályú hadikeresztjével, a Signum Laudis nevű katonai érdemérmével, a legalább 12 hét frontszolgálatért és egy csatában történt részvételért járó Károly-csapatkeresztel, illetve harctéri betegápolásért a Vöröskereszt tiszteletbeli II. osztályú érdemérmével.¹

---

¹ SchemAgr 1942: 2–17.

„Nagy hatalom került a jószágkormányzósággal Subik Károly kezébe – írta 1931-ben Az Est tudósítója egri látogatása után –, akit az egész főegyházmegyében »kis érsek«-nek titulálnak. Joggal. A 81 éves agg érsek mellett a 42 éves Subik Károly kezében minden hatalom! Tíz esztendő óta Subik Károly az irányítója a millió lelket számláló főegyházmegyének. A régebbiek, akiknek szavuk és befolyásuk volt az érseki aulában, már esztendőök óta nagyon csendes emberek. Subik Károly a főegyházmegye főtanfelügyelője is, 1231 római katolikus tanító sorsának korlátlan intézője.”² Az újságíró kritikus mondatai meglepőnek tűnhetnek, de egyáltalán nem volt szokatlan a római katolikus egyházban, hogy a főpapoknak sokszor bizalmas tanácsadójuk volt. A szürke eminenciás fogalom (franciául *eminence gris*) is egyházi eredetű, mert „József atyát”, vagyis Francois Leclerc du Tremblay (1577–1638) szürke ruhás kapucinus szerzetest neveztek így a francia királyi udvarban, ahol ő volt Richelieu bíboros (a vörös eminenciás) államminiszter titkára, vagyis neki volt nagy befolyása az államügyekre.³

Subik Károly életrajzának és tevékenységének megírása még várat magára, de úgy véljük, hogy abban, hogy ilyen példátlan hatalomra tett szert a hatalmas kiterjedésű Egri Főegyházmegyében 1919–1944 között, nagy szerepet játszott az első világháborúban eltöltött katonai szolgálata, amely nemcsak Egerben, de regionálisan és országosan is nagy népszerűséget, óriási tekintélyt kölcsönzött neki. Ezért ez a tanulmány megpróbálja összegyűjteni, rendszerezni, elemezni a katonai szerepvállalásáról szóló háború alatti és utáni tudósításokat, amelyekből talán megérthetjük és megmagyarázhatjuk az egyházi ranglétrán történő biztos és folyamatos felemelkedésének egy-két okát.

Két megszorítást azonban tennünk kellett ennek érdekében. Egyrészt nem szeretnénk bővebben kitérni Subik Károlynak a Katolikus Legényegylet egri tagszervezetében játszott vezető szerepére, amelyet már néhány helytörténész feltárt. Az egyik szerint „Subik több, mint két évtizedes elnöksége az egylet második virágzásának időszakával azonos”.⁴ A másik kutató monográfiájában az olvasható, hogy „... sokat tett az iparossegédek és tanoncok, a mesterek művelődése, szórakoztatása, vallásos életük elmélyítése, a munkaadók és a munkavállalók közötti partneri viszony kialakítása érdekében. A keresztény nemzeti eszme túlértékelésével, a más felfogások iránti intoleráns magatartásával azonban ártott is neveltjeinek, egyházának.”⁵ Másrészt a katonai szolgálataival kapcsolatos híreket, eseményeket csak az 1914–1925 közötti időszakban vizsgáljuk meg, mert az első dátum a katonai szolgálatának kezdetét, a második évszám pedig irodaigazgatói kinevezését jelöli, amely az akkor 74 éves érsek helyetteseként még nagyobb befolyást adott neki. Szerintünk ez volt az az időszak, amikor biztosan megszilárdult katonai hírneve, illetve ez volt az a tisztség, amellyel

² Bakos 1931: 6.

³ Pallas 1895: IX. 981. József atya.

⁴ Bujdosné 1992: 245.

⁵ Szecskó 1992: 57.

felért karrierje csúcsára. Bár még ezután kapta felsorolt címeinek egy részét, illetve tábori lelkészi tetteiről is 1944-ig megemlékeznek, de 1925-re foglalta el véglegesen kitüntető helyét a régió háborús hagyományörzésében. Iparosok, katonatisztek, kereskedők, földművesek lettek a tisztelői.

Subik Károly 1888. október 11-én született a Pozsony vármegyei Magyardiószeg (ma Velký Diosek, Szlovákia) községben. A korabeli sajtóban Šubik formában írt vezetékneveket is találunk, ezért nem zárhatjuk ki a család egy részének szláv/szlovák származását. 1880-ban a 2235 fős Diószeg lakóinak 65,4%-a vallotta magát magyar nemzetiségűnek, a szlovákok aránya 23,5%, a németeké 6,3% volt.⁶ Apja, Subik Tamás (1855–1940), és anyja, Janovits Terézia (1860–1935) Károly mellett Mária, Paula, Anna lányukat és Gyula fiukat nevelték egy 1935-ben kiadott gyászjelentés alapján.⁷ Öccse közigazgatási pályafutása sem volt kevésbé izgalmas.

A községi elemi iskola után Károly 1898-ban kezdte középiskolai tanulmányait, amelyeket 5 évig a nagyszombati római katolikus főgimnáziumban folytatott,⁸ majd 1903–1906 között a nyitrai katolikus gimnáziumban tanult és érettségizett.⁹ Ott a Mária-kongregáció, a Dugonics Önképzőkör, az énekkar tagja volt, többször mondott verset iskolai ünnepeken, és káptalani ösztöndíjat kapott. Nem tudni, miért költözött Egerbe, de még a sajtó is megírta, hogy 1906. július 3-án Samassa József egri érsek a nyitrai gimnázium elvégzése után személyesen vette fel őt az egri papnevelőbe.¹⁰ Talán az segítette, hogy az érsek is Nagyszombatban és Nyitrán tanult, ami némi előnyt jelentett neki. Arról is újság tudósított, hogy Subik Károly actuariust (érseki törvényszéki írnok) Szmrecsányi Lajos segédpüspök 1911. január 15-én alszerpappá, 17-én szerpappá,¹¹ március 12-én pedig már áldozópappá szentelte a papnevelő intézet kápolnájában. Az ifjú klerikus egy hét múlva szülőfalujában, Magyardiószegen mutatta be első szentmiséjét.¹² Alig 5 éves teológiai tanulmányok után 1911. március végétől 1913. július végéig viszont az Egerhez közeli Kerecsenden teljesített kápláni szolgálatot. Valószínűleg már ekkor apjaként tisztelhetette az 1851-ben Sáros vármegyében született segédpüspököt, aki példaképe lehetett pályafutása során. Szmrecsányi is titkár, kanonok, apát, irodaigazgató, segédpüspök, végül coadiutor (kijelölt utód) volt, mielőtt 1912. augusztus 20-án elfoglalta az érseki széket. Az ifjú káplán 1912-ben bekapcsolódott az egri keresztény szociális egyesület munkájába, és ha kellett, még az ellenzéki gróf Károlyi Mihálynak is tudott gúnyosan üzenni: „Valóban csodálkozik

⁶ Népszámlálás 1882: II. 214.

⁷ Nemzeti Újság, 1935. szeptember 25. 7.

⁸ NszbÉrt 1899: 207.

⁹ NytÉrt 1906. 57.

¹⁰ Hevesvármegye, 1906. július 8. 3.

¹¹ Eger, 1911. január 18. 24.

¹² Eger, 1911. március 15. 3.

az ember a világ fordulásán. 50 ezer holdnak becsületes birtokosa tolja a földosztó parasztszocializmusnak szekerét és hozzá még a saját birtokán.”¹³

Subik már 1911-ben kapcsolatba került a hadsereggel, mert a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogezred hadkiegészítő parancsnoksága nyugtázta, hogy Subik az Egri Főegyházmegyéhez tartozó Kerecsenden segédlelkész, ezért a szülőhelye miatt még Pozsonyban nyilvántartásban lévő póttartalékos katonaköteles személyként 1911. december 1-jétől tartalékos római katolikus táborig segédlelkésszé nevezték ki.¹⁴ Még kispap volt, amikor megérkezett öccse, Gyula, aki 1898-ban született, és 1909-ben Egerben kezdte az állami főreáliskolát. Különös azonban, hogy ő egy egri tanév után 5 évig a pozsonyi állami főreáliskolában tanult. Közben viszont kirobbant a világháború, ezért Gyula 1916 májusában Egerben fejezte be a VII. osztályt, bevonult katonának, majd kéthetes kiképzés után visszatért, és egy hónap alatt nemcsak a VIII. osztály tananyagából végzett el osztályozó vizsgát, hanem még érvényes érettségi vizsgát is tett.¹⁵ Gyula különös tanulói pályafutását már egyértelműen a rendkívüli háborús viszonyok határozták meg, és azt sem zárhatjuk ki, hogy mivel bátyja akkor már táborig lelkészként szolgált a harctéren, ismét az ő pártfogásában bízhatott. Az biztos, hogy 1914 szeptemberében az angolkisasszonyok intézetében a hittanári teendőket már egy Gyürky Vidor nevű pap látta el, mivel az egy évig hittantató Subik már a harctéren volt.

Háborús harctereken (1914–1917)

A 39. honvéd hadosztályt, ahová Subik bevonult, a kassai 9., a munkácsi 11., a miskolci 10. és a besztercebányai 16. honvéd gyalogezredek magyar–szlovák–rutén–német legénysége, egy tüzérdandár, két huszárszászad alkotta előbb Hadfy Imre altábornagy, majd Dáni Balázs vezérőrnagy végül Breit József altábornagy parancsnoksága alatt.¹⁶ A parancsnoksággal vonuló táborig lelkészek 1914 augusztusától Galíciában szolgáltak, majd visszavonultak Krakkóig, 1915 májusában a gorlicei ellentámadás során ismét kelet felé nyomultak, 1916 júniusában az orosz Bruszilov tábornok offenzívája a Strypa közelében érte őket, ezért másodszor is visszavonultak nyugat felé, végül 1916 őszén Erdély északkeleti határára szállították őket az orosz–román csapatok ellen. Ekkor kérte Subik az első vonalban lévő 10. honvéd gyalogezredhez történő kihelyezését. Ebből az időszakból a magyar királyi 39. honvéd gyaloghadosztály parancsnoksága által vezetett katonatiszti anyakönyvben több adatot meg tudhatunk róla Előjegyzési

¹³ Subik 1913: 2.

¹⁴ Rendeleti Közlöny a M. Kir. Honvédség számára, 1911. 397.

¹⁵ EgrFőreálÉrt 1916: 75.

¹⁶ Ravasz 2003: 22.

lap a minősítvényi leíráshoz címmel, amelynek első két oldalán az 1914. augusztus 1-től 1916. május 31-ig terjedő szolgálatát jellemezték.

Az időszak végén már övé volt a 2. osztályú lelkészi érdemkereszt fehér-piros szalagon és a Vöröskereszt 2. osztályú hadiékítményes díszjelvénye. Magatartását, képességeit parancsnokai így írták le: „Határozott szilárd férfias jellem. Kiválóan finom lelkületű előkelő modorú lelkész. Öntevékeny, fáradságot nem ismerő buzgalommal működik. Személyes bátorságával példaképpül áll hívei előtt, amennyiben ellenséges tűzben ismételten részesítette a tisztikart és a legénységet lelki támogatásban. (...) Mint hadosztályplébános minden tekintetben kiválóan megfelel. (...) Hívei teljes bizalmát rendfokozatra való tekintet nélkül teljes mértékben bírja. A tisztikarban igen kedvelt bajtárs.”¹⁷ A minősítési lap szerint Subik tábori lelkész ezekben az ütközetekben vett részt valamilyen alkalmazásban:

„1914. aug. Tomasow melletti csata

1914. szept. lebergi csata

1914. okt. San menti csata

1914-15 téli álló harcok idején a hadosztály kötelékébe tartozó összes (sic) római és görög katolikus legénység gyóntatása

1915. máj. 2-től Gorlice-Breszt-litovszki előnyomulás

1915-16. a Strypa menti állásban karácsonyi és húsvéti gyóntatások elvégzése a katonasírok felkutatása karba hozatala és lajstromozása

1916 első felében minden hó végén a Nizmiowban levő menetalakulatok meggyóntatása és előkészítése (sic)

1916. jún. orosz offenzívánál (sic) lelkészi teendők ellátása”¹⁸

Az 1916. év augusztus 20-tól 1916. év október 1-ig terjedő időszakra is elkészült Subik második leírása a 10. honvéd gyalogezrednél, de újdonságot nem tartalmazott a két hónapos szolgálatról. Megtudjuk, hogy 1916. év július 17-től saját kérésére osztották be az ezredhez, és a jellemzést az előző jelentés átvételével 1917. január végén erősítette meg az ezred parancsnoksága.¹⁹

A hivatalos lapok írták meg, hogy a király 1915. június 3-án a 39. honvéd hadosztálynál szolgáló a három tartalékos lelkésznek – köztük Subiknak – lelkiismeretes szolgálatukért a fehér-vörös szalagos II. osztályú lelkészi érdemkeresztet adományozta.²⁰ Ekkor már viselhette a Vöröskereszt II. osztályú jelvényét.²¹

---

¹⁷ HM-HIM HL AKVI 47658 1.

¹⁸ HM-HIM HL AKVI 47658 2.

¹⁹ HM-HIM HL AKVI 47658 3.

²⁰ Rendeleti Közlöny a M. Kir. Honvédség számára, 1915: 913.

²¹ SchemAgr 1917: 129.

1916 tavaszán az ifjú egrí pap hosszú levelet küldött az egrí angolkisasszonyok házfőnöknőjének a 70. számú tábori postáról, amely a hadosztályparancsnokságot jelezte, és amelyben némiképp beszámolt harctéri tapasztalatairól. Az 1913–14. tanévben ugyanis a zárda iskoláiban is hittant oktatott. Az egrí apácáktól a katonáknak 1916 húsvétjára küldött imakönyveket viszont csak hetekkel később tudta megköszönni: „A vonalban levő csapatok leszámításával az egyes csapatrészek oly szétszórtnak vannak elhelyezve és annyifelé lefoglalva, hogy a húsvéti gyóntatás idején lelkésznek valóságos kóborló életet kell élnie, ha kötelességét végezni akarja.”²² Úgy tűnik, közelről ismerhette a fronton szolgálók életkörülményeit, mert a honvédek 1915–1916-os téli szenvedéseiről így írt: „Az egész telet ott töltötték a Strypa mentén a föld alatt; gránátok robbanása, fegyverek ropogása volt altató daluk, agyagos sár, ellenség véréből pirosra festett víz volt puha nyoszolyájuk. Amikor még keményre fagyott a rög, sokak temetője lett a méteres hó.”²³

1916. július és 1917. július között olyan eredményes munkát fejtett ki, és mind a harcokban, mind a pihenés ideje alatt olyan szorgalmasan teljesítette papi hivatását, hogy – állítólag – kiérdemelte az egész ezred szeretetét és háláját. Segítette, hogy Katonák imakönyve címmel XV. Benedek pápa, Szent Bernát, Pázmány Péter és mások imáiból, népekekből, litániákból ő maga egy könyvet állított össze, ami 1916-ban jelent meg Budapesten. Sassy Csaba, az ezred krónikása szerint Sáfrán Géza új ezredparancsnokkal érkezett a hadosztályparancsnokságtól, ahol az irodai munka, az ezredlelkészek ellenőrzése nem elégítette ki apostoli buzgóságát. „Az első vonalban harcoló katonaság lelkipásztora, lélegzondozója, bátorítója, vigasztalója akart lenni, ezért hagyta ott kényelmesebb beosztását és vállalta önként az ezredlelkészséget.”²⁴

A Hosszú-havas Kapisztránja

1916 decemberében a 10. honvédgyalozezred Erdélyben a Gyimesi-szorostól kezdve Hosszúhavas-Rakottyás-Hidegkút községek feletti hegyeket tartotta megszállva.²⁵ A magyar honvédekkel szemben lóról leszállt orenburgi kozákok álltak. Mivel a magyar arcvonal légvonalban kb. 20 km széles volt, az alacsony létszámú ezred kisebb, néhány fős tábori őrsökkel volt kénytelen biztosítani a védelmet, és csak egyes nagyobb támpontoknál volt 1-2 szakasz nagyságú vagy századnyi katonaság géppuskákkal, kézigránátokkal. Subik a hosszan elnyúlva elhelyezett ezrednek vasárnap és ünnepnapokon nem tarthatott szentmisét, ezért őrsről őrsre végiglátogatta az embereket, és vigasztalta,

²² EgrAng 1916: 16.

²³ EgrAng 1916: 17.

²⁴ Sassy 1930: 276

²⁵ Benkóczy 1936: 88.

biztatta őket a nehéz szolgálatban. „Subik nemcsak akkor találkozott a legénységgel, amikor pihenőn volt, hanem naponta az állásokat járta, a vonalban tartózkodott, és bármikor egy ellenséges támadás is a vonalban érte ezt a hős lelkű papot, akinél jobb pajtást, értőbb ezredtársat, jobb szívű embert messze földön nem lehetett találni”²⁶ – írta róla Sassy. A lelkes lelkész legendás hírnevét megalapozó ütközetet egy 1936-ban megjelent könyv segítségével részletezzük.

December 3-án dél körül Iszkerka Tamás²⁷ zászlóssal megérkeztek a katonák által Sasfészeknek nevezett félkör alakuló hadállásba. Amikor a lelkész beszélgetni kezdett a honvédekkel, az osztag erős ellenséges tüzet kapott, löni kezdték a Sasfészek középső kiugró részén álló honvédeket a szemben lévő kozákok. A magyarok viszonozták a tüzet, és a tűzharc kb. félóráig tartott. Subik közben a honvédek között volt az állásban, bekötözte a sebesülteket, a többieket kitartásra buzdította. Egyszer csak hatalmas csatakiáltás reszkette meg a levegőt, és mire a magyarok felocsúdtak félelmükből, a támpont bal oldalát áttörve oroszok rontottak be a védelmi állásba. A tízesek a rettegett kozákok rohamát látva ingadozni kezdtek, kimásztak az árkokból, és menekülni akartak. Iszkerka és Subik parancsaira azonban egyes honvédek rajvonalba feküdtek, és sortűzzel próbálták a kozákokat megállítani. Amikor a támadók kissé megtorpantak, Iszkerka felugrott, és kiabálva tüzelve egyedül rohant az ellenségre, Subik pedig tovább biztatta a honvédeket. Közben a támadásra indult szomszédos őrsök segítségével sikerült kikergetni az oroszokat a Sasfészekből, akik gyorsan futottak lefelé a fákkal benőtt hegyoldalon. A harc végén a magyarok üldöző járőröket küldtek ki, és helyreállították a kapcsolatot a szomszédos állásokkal, amelyben Subiknak szintén tevékeny része volt.²⁸ Volt, aki hőstettéért a törökök ellen vonuló Kapisztrán Szent János szerzeteshez hasonlította.²⁹

Délután segített bekötözni a sebesülteket, temette a halottakat, majd éjszakára az ezredparancsnokságra ment. Ezért a hősiek magatartásáért az ezredparancsnokság kétszer is felterjesztette a Katonai Érdemkereszt (Militärverdienstkreuz) III. osztályára, amelyet azok a katonatisztek kaphattak meg, akik a harctéren kiemelkedő bátorságról tettek tanúságot. Ehelyett „csak” a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntették ki. Talán azért került erre sor, mert az érdemkereszt azt bizonyította volna, hogy fegyverrel a kezében vett részt a harcokban. Tizennyolc év múlva már ezt írták róla: „A Sasfészeknél vívott harcokban nemcsak mint lelkész hanem mint elszánt s lélekjelenlétét a legválságosabb

---

²⁶ Sassy 1930: 305.

²⁷ Iszkerka Tamás 1895-ban született Poroszlón, 4 évig tanult az egri állami főreáliskolában, majd újabb négy év után az érseki tanítóképzőben 1914-ben kapta meg diplomáját. Tartalékos utász zászlósként vonult be a 10. honvéd gyalogezredhez, ahol 1916. december 3-i hőstettéért kiérdemelte az arany vitézségi érmet, hadnagyként szerelt le, 1939-ban Budapesten szolgált folyamőrkapitányként. EgrTnkpÉrt 1914: 63.

²⁸ EgrTnkpÉrt 1914: 89.

²⁹ Reggeli Hírlap, 1927. június 26. 5.

pillanatokban is megtartó és példátadó vitéz katona viselkedett, úgyhogy ez a viselkedés bármelyik csapattisztnek is becsületére vált volna s ezzel a vitéz magatartásával nagyban hozzájárult a kedvező eredmény kivívásához.”³⁰ A fegyverhasználat kérdésére azonban később sem kaptunk egyértelmű választ.

1917 januárjában már Egerbe is elért hírneve, hogy a miskolci tízes honvédek táborig lelkészének „lelkülete” méltó volt a hős ezredhez. Subik a tudósító szerint nemcsak mint buzgó lelkipásztor érdemelte meg feljebbvalói elismerését, hanem a fegyverforratásban is megállta helyét. Az egri változat szerint az előző év végén a román fronton a lövészárók egy kiszögellő részében levő „kedvelt honvédeit részesítette a vallás erősítő vigaszában”, amikor az oroszok őt és 18 bajtársát meglepetésszerűen körülkerítették. A táborig lelkész azonban a katonákkal együtt fegyvert ragadott, és vitézül kivágta magát a többségben levő ellenség kezei közül.³¹

Közben néhányszor szabadságot kapott, és hazautazott Egerbe, ahol Szmracsányi érsekkel is találkozott, aki apaként aggódott ifjú papja miatt, ezért február 23-án levelet írt Bjelik Imre római katolikus táborig püspöknek: „... úgy vettem észre a kötelesség tudó fiatalember az önfeláldozó fáradságos munkában egészségileg megfogyatkozott. Nehogy a testi erejét meghaladó fáradságos munka egyházmegyém munkás és reményre jogosító papját tetterejében megbénítsa, elhatároztam, hogy a táborig szolgálat alóli felmentését fogom kérni.”³² Mivel Dömötör György hajdúszoboszlói plébános korábban jelentkezett az érseknél, hogy a harctéren szeretne szolgálni, őt ajánlotta a 10. honvéd gyalogezred táborig lelkészének. Bjelik és a miniszter elfogadta a javaslatot, és megadta az engedélyt. A budapesti honvédelmi minisztérium május 29-én értesítette az érseket, hogy Subik Károlyt nem tényleges viszonyba helyezik, mihelyst utódja megérkezik a szolgálati helyére.³³

Ebben a nyugodtabb időszakban 1917. június 17-én a harctéri körúton lévő Balthazár Dezső debreceni református püspök látogatta meg az ezred tagjait, akit Subik is elkísért az ezred állásaiban mint lelkipásztor.³⁴ Június 22-én viszont ő búcsúzott szeretett tiszt bajtársaitól, mivel az egri érsek kérésére a táborig püspök felmentette szolgálatából. Amikor június 24-én Szmracsányi az egri Szent József fiúinternátus második prefektusává nevezte ki Subikot, megküldte neki a gyalogezred 22-én írt elismerő és köszönő levelét, amelyet az érsek is jó érzéssel olvasott, mert ez állt benne:

„Subik Károly róm. kath. lelkész úr felsőbb rendelkezés folytán megválik az ezredtől, mellyel egy év nehéz munkájában az ezrednek minden harcában teljes odaadással

³⁰ Benkóczy 1936: 89.

³¹ Egri Népújság, 1917. február 22. 3.

³² EFML P586 973/1917.

³³ EFML P586 973/1917.

³⁴ Sassy 1931: 75–76.

elszántsággal hőiesen részt vett. Mint lelkipásztor hűséges gondozója volt a rábízott nyájnak, melyet a hit erejével erősített nehéz súlyos küzdelmekre felkeresve őket s közöttük élve a lövészárkokban nemcsak nyugalmas időkben de vészes harcok között is. Nemes lelkének jóságával s a vallás vigaszával vigasztalója volt a harcokban megsebesült bajtársaknak, bátorító atyja a kishitűeknek, a szívének mélyén lakozó hazaszeretetből eredő lángoló szavaival lelkesítő papja volt az ezrednek, mely az ő áldásával indult minden harca. Mint bajtárs hűsége, előkelő, nemes gondolkodása és tettei önfeláldozó jósága és segítségre mindig kész lelke finom tapintata és nemes előzékenysége által az ezred minden tagjának tisztnek legénységnek egyaránt megnyerte a szívét. Ezen kimagasló tulajdonságaival az ezrednek életadó lelke nekem mint ezredparancsnoknak hatalmas munkatársam volt jó és rossz napokban a legnehezebb küzdelmekben is. Ezek az okai, hogy mi őt mindnyájan egyformán szerettük, tiszteltük, nagyra becsültük, ezek az okai, hogy eltávozása felett őszinte fájdalmat érzünk.”³⁵ Néhány héttel később az ezredparancsnokság az érseki hivatalnak küldte meg Subik bronz katonai érdemérmét, a Signum Laudist is az igazolással együtt.³⁶

Majdnem 3 éves katonai szolgálatát azért ismertettünk ennyire részletesen, mert ez alapozta meg a háború után egyre növekvő társadalmi tekintélyét. 1917. augusztustól tehát a fiúinternátus második prefektusa, majd októberben az érseki udvar káplánja és aljegyző lett, illetve akkor kapta meg ötödik kitüntetésként a Ferenc József-rend lovagkeresztjét.³⁷ Kitartását az érsek is előléptetéssel jutalmazta, ő pedig szorgalmasan folytatta nevelő tevékenységét. Miután a tényleges katonai szolgálat alól felmentették, Egerben hamar bekapcsolódott azoknak a társadalmi egyesületeknek a munkájába, amelyekben a bevonulás előtt tevékenykedett. Egy forrás szerint ő szervezte meg 1917-ben az egri dohánygyárban a munkásnők szociáldemokrata egyletével szemben a vallásos munkásnők keresztényszocialista egyesületét, valamint az egri hadirokkantak és hadiözvegyek közös szervezetét.³⁸

Ott volt 1918. február 9-én, amikor megnyílt Egerben a 10-es honvédek hadikiállításának a ciszterci gimnázium tornatermében, amely a háborúban addig összegyűjtött tárgyakat, műalkotásokat, katonai trófeákat mutatta be. A belépőjegyek árából az ezred hadiözvegyeket és hadiárvékat segélyező alapítványát segítették.³⁹ Ekkor adta át Kovács József őrnagy Subiknak a 10-es tisztek ajándékát, egy, a harctéren készült feszületet. A zászlóaljparancsnok mondatai sem hagytak kétséget afelől, hogy az ifjú lelkész aktívan kivette részét a fegyveres küzdelemből: „Ha valaki, [akkor] te legjobban ismered a 10-es honvéd hősi lelkét. Ismered őket örömeinkben, bánatukban,

³⁵ EFML P586 2917/1917.

³⁶ EFML P586 3570/1917.

³⁷ Egri Népujság, 1917. október 14. 3.

³⁸ Benkóczy 1936: 90.

³⁹ Egri Népujság, 1918. február 10. 2.

szenvedéseikben, de ismered őket az öldöklő vad harcok viharaiiban is, hisz a hosz-zú-havasi ütközetben személyesen vezetted őket fényes diadalra.⁴⁰

Az 1918 őszén, az egri forradalmi zavargások idején Subik Károly kitartott Szmrecsányi Lajos érsek mellett, és keresztényszocialistaként ellenszenvvel figyelhette az egri megmozdulásokat, majd a Tanácsköztársaság kikiáltása után nyilvános tiltakozó népgyűlést kezdeményezett mint ellenforradalmár. Benkóczy szerint részt vett a májusi és júniusi egri ellenforradalmi megmozdulások szervezésében, ezért ezek elfojtása után a bolsevikok elől menekülnie kellett. Pályafutása elején még óvatosabbnak kellett lennie.

Az 1936-os jellemzés alapján a bolsevizmus bukása után Subik támogatni próbálta egykori tisztársait egy ellenforradalmi karhatalom szervezésében, a román megszállás idején a városi polgárság érdekeit igyekezett képviselni az idegen hatóságoknál, de nem tudni, milyen sikerrel. A megszállók kivonulása után 1919 decemberében segítséget nyújtott az egri katonai parancsnokságnak a nemzeti hadsereg egri zászlóaljának felállításában, majd 1919 decemberétől több mint egy évig ő járt a laktanyába a katolikus szertartások elvégzésére, keresztény és nemzeti szellemű oktatásban részesítette a legénységet és a hivatásos altiszteket.⁴¹ A jövője szempontjából meghatározó lett, hogy az 1921-re kialakult egri magyar királyi 14. honvéd gyalogezred tisztikarában több egykori 10-es honvédtiszt is szolgált, akikkel Subik a két világháború között szoros és rendszeres kapcsolatban volt.

Emellett 1919 őszétől részt vett Eger és Heves vármegye több keresztény-nemzeti szervezetében, eseményében, egyesületeket vezetett, amelyekben a téli hónapokban hazafias előadásokat tartott, bekerült a városi képviselőtestületbe, a Magyar Országos Véderő Egylet egri sportegyesületének vezetésébe.

Békebeli harctereken (1920–1925)

1920 novemberében nevezte ki Szmrecsányi érsek titkárává és az egyházmegyei hivatal jegyzőjévé az ismert és az egri keresztény és nemzeti érzésű réteg körében népszerű fiatal papot. Subiknak táborigaznoki szolgálata idejéből a nemzeti hadsereg helyi alakulata körében igen sok tisztelője volt, hivatali tevékenységén kívül a közéletben különösen a Katolikus Legényegyletben volt sikeres.⁴² A katonákat ismerő Subik végezte a papi teendőket a laktanyában, tehát a polgári kapcsolatait 1921-re katonai kapcsolatokkal bővítette ki. Az iparosok után sikerült elnyernie a tisztek többségének szimpátiáját, támogatását is.

⁴⁰ Egri Egyházmegyei Közlöny, 1918. február 16. 35.

⁴¹ Benkóczy 1936: 90.

⁴² Egri Népújság, 1920. november 27. 1.

1921. január elején XV. Benedek pápa, Szmrecsányi Lajos érsek előterjesztésére, Subik Károly érseki titkárt és Tóth Tihamér teológiai doktort pápai kamarásokká nevezte ki. A volt táborigazgatóról szóló tudósítást ismét terjedelmes dicsérettel díszítették: „... pár éves egri működése idején mint a közügyekben fáradatlanul tevékeny, jellemes, jószívű és lelkes papot ismerte meg városunk közönsége úgy, hogy szép kitüntetésére szinte szükségszerű pecsét az általános elismerésnek azon az okmányán, amelyet sok-sok hálás szív és a keresztény nemzeti irányzat minden komoly munkása önként nyújt neki.”⁴³

1921. május 4-én, a gorlicei győzelem 6. évfordulóján Benkóczy Emil volt tartalékos tizedes tiszt, a tanítóképző tanára felidézte Jankovics Tivadar egri tiszt halálát, és leírta, hogy amikor holttestét bevitték a hadosztályhoz, Subik Károly, a hadosztály plébánosa, az „önfeláldozó vitéz katonapap” gondoskodott a hős méltó eltemetéséről. Egy csűr oldalát bontatta ki, azok deszkáiból csináltatott számára egyszerű, de az exhumálásig kitartó erős koporsót.⁴⁴ Benkóczy a harctéren személyesen is többször kapott lelki támaszt Subiktól. Az év elején pályázatot írt ki az Egri Növendékpapság Egyházirodalmi Társaságában Hogyan illeszkedhet be a katolikus pap a nemzetmentés nagy munkájába az ifjúsági egyletek által tekintettel a nemzetvédelemre? címmel, amelynek 300 koronás díját ő adta, és két kispap kapta.⁴⁵ Ezzel az iskolások mellett a kispapok hazafias nevelését is ösztönözte.

Subik Károly kezdeményezője volt az 1921. október 18-án megnyílt egyedülálló római katolikus fiú felső kereskedelmi iskolának, amelyet személyesen is nagy összeggel támogatott, és amelynek végzett tanulóitól a zsidó származású kereskedők visszaszorítását, egy keresztény kereskedőréteg kialakulását, méltányosabb kereskedelmet várt el.⁴⁶ Subik az intézet kurátoraként, érseki biztосként hetente két órában vallástant tanított az elsősöknek.⁴⁷ A kispaposok, katonatisztek után a kereskedők támogatásával gyarapította kapcsolati tőkét.

1921 nyarán a dél-hevesi Kömlő község a világháborúban elesett lakosainak emlékét szoborban örökítette meg. Az emlékművet augusztus 7-én avatták fel egy nagyszabású és nagy figyelmet kapott ünnepségen. Ez délelőtt a templom mellett táborigazgató misével kezdődött, aztán a tömeg a szoborhoz vonult, ahol elénekelték a Himnuszt, majd Gulyás Béla káplán rövid megnyitója után az avató beszédet Subik Károly mondta. Őt követte két veterán: Ördög Gábor kömlői őrmester egy bajtársi szöveget, Balogh Bernát kömlői kisgazda saját emlékeit olvasta fel. Az avatáson Subik mint a meghalt kömlői hősök táborigazgató lelkésze mondott szívbe markoló beszédet. „Nekem jutott ezeket

---

⁴³ Egri Népiújság, 1921. január 16. 1.

⁴⁴ Benkóczy 1921A: 2.

⁴⁵ Egri Egyházmegyei Közlöny, 1921. június 1. 90.

⁴⁶ EgrKerÉrt 1925: 2.

⁴⁷ EgrKerÉrt 1926: 3.

a derék katonákat a harctéren vigasztalni, megerősíteni, gyóntatni – kezdte szenvedélyes szónoklatát. – Nekem jutott ezeket a hősokeket Istennel kibékíteni s nekem jutott a legkeservesebb feladat: apák, anyák, özvegyek, testvérek, gyermekek, fiak helyett kellett megsiratnom őket.⁴⁸ A legnagyobb hatást azonban Subik akkor érte el, amikor megszólította a nézőket. „A haza ez a falu a maga szép házaival, templomával, ahol imádkoztok, temetőjével, ahol apáitok csontjai porladoznak. S amikor a hősokek Doberdó tüzzerdejében harcoltak, ezt a falut védték, ezt a falut őrizték s ezért a templomért küzdöttek, hogy megvédjék apáik csontjait.” Nemcsak emlékezett, emlékeztetett, hanem tanított, magyarázott és buzdított is, tudta, mikor kell objektívnek és szubjektívnek lenni. Subik a tiszteletadás végén helyezte el saját koszorúját, amelynek szalagján ez állt: „A kömlői hősokeknek. Volt tábori papjuk.” Ezek a mondatok a parasztság rokonszenvét, háláját keltették fel iránta.

1921. december elején emlékeztek meg az egrri helyőrség két évvel korábbi újjászervezéséről, ezért a főszékesegyházban tartott hálaadó szentmisét a tisztikar, a szertartást a legénység és a polgári tisztviselők előtt Dutkay Pál kanonok végezte, a katonákhoz illő alkalmi prédikációt azonban itt is Subik Károly mondta.⁴⁹ 1921. december elején volt a limanovai győzelem 7. évfordulója is, amely kapcsán Benkóczy Emil a 11 egrri kötődésű túlélő között felidézte Subikot, aki akkor még a hadosztály-parancsnokság plébánosa volt.⁵⁰

A volt miskolci 10. honvéd gyalogezred tényleges és tartalékos tisztjei 1922 januárjában első bajtársi összejövetelük alkalmával elhatározták, hogy augusztus 26–27-én, az 1914-ben Tomasow-Tarnawatka községek mellett vívott ütközet évfordulóján tartják meg az első ezrednapot nagyobb társaságban. A rendezőség különösen nagy gondot akart fordítani arra, hogy az első ezrednapon lehetőleg teljes számban együtt legyen az ezred volt tisztikara, ezért mindenkit levélben hívott meg az ünnepségre.⁵¹ Ettől kezdve minden évben tartottak ezrednapot, amelyre Subikot is meghívták, bár ő nem tudott részt venni minden összejövetelen.

A tízes veteránok 1922. augusztus 27-én vasárnap a miskolci minorita templomban ünnepi szentmisén vettek részt, amelyet Dömötör György plébános, volt rangidős 10-es tábori lelkész mutatott be Bánkövy Kornél, Subik Károly és Lóránt József volt 10-es tábori lelkészek segédletével. 1922-ben az 1895-ben pappá szentelt Dömötör Nagykörűben, az 1908-ban szentelt Bánkövy Büdszentmihályon, az 1909-ben szentelt Lóránt József Oros községben szolgált. Az ő helyzetük gyors áttekintése lehetőséget ad arra, hogy megvizsgáljuk, 4 évvel a háború után az egykori tízes tábori lelkészek Subik Károllyal összehasonlítva hol találták meg helyüket. A többiek tulajdonképpen

⁴⁸ Egrri Népújság, 1921. augusztus 9. 2.

⁴⁹ Egrri Népújság, 1921. december 2. 1.

⁵⁰ Benkóczy 1921B: 2.

⁵¹ Egrri Újság, 1922. augusztus 3. 1.

falusi plébánosként folytatták tevékenységüket, bár Bánkövy Kornélnak is – egy 1929. évi papi névtár szerint – több olyan szép kitüntetése volt, mint Subiknak.⁵² A más ezrednél szolgált egri egyházmegyei tábori lelkészek közül az 1885-ben született, 1909-ben felszentelt, 1929-ben Harsányban élő és vitéz címet viselő Kun János plébános rendelkezett ugyanezekkel, illetve a Signum Laudisszal és egy német éremmel is, de ő valószínűleg nem volt annyira ambiciózus, mint Subik, aki csak 1927-ben kapott vitézi címet.⁵³ Úgy tűnik, a karrier szempontjából a szentelés utáni első egyházközségek számítottak.

Az érsek kancellárja

1923 nyarán derült ki, hogy előzőleg a pápai kamarás tkp. valótlán dolgokat állított Nagy László volt tizes hadnagyról, aki ezért őt Miskolcon beperelte. Azonban Subik tanúi is Nagyt dicsérték, ezért elismerte, hogy vádjai hamisak voltak abban a levélben, amelyet a bélapátfalvi kőedénygyárnak írt, hogy megakadályozza a volt bajtárs tisztviselőként való elhelyezkedését. A volt tábori lelkész a bíróság előtt jegyzőkönyvileg sajnálkozását fejezte ki, és nyilvánosan bocsánatot kért, amit Nagy László elfogadott, és a rágalmazás vádját visszavonta.⁵⁴ Ez a per azonban nem jelentett gondot abban, hogy Subik Károly pápai kamarás, érseki titkár és jegyző legyen.⁵⁵ Eszerint nem csak rajongói voltak a katonatisztek között.

A katonai hagyományörzés pedig zavartalanul folytatódott. 1923. szeptember 1-jén volt a magyar királyi 14. egri honvéd gyalogezred zászlószentelésének 3. évfordulója, amit az ezred tisztikara és legénysége keresztény és nemzeti szellemben ünnepelt meg. Tábori mise volt a vármegyei laktanya udvarán, amelyet – a hirdetés ellenére – nem Subik Károly „volt hadosztályplébános”, hanem Majthényi Viktor akkori ezredlelkész celebrált a civil hatósági képviselők jelenlétében.⁵⁶ 1923. szeptember közepén jelentették be, hogy a volt 10. gyalogezred katonái a két másik zászlóalj állomáshelyén, Sátoraljaújhelyen és Egerben is tartanak bajtársi találkozókat, mivel nagyon hosszú és költséges az utazás Miskolcra és a részvétel a programokon. December 8-án vasárnap reggel kezdtek gyülekezni a volt tízesek a Líceum előtt, hogy a minoriták templomába misére menjenek. Katonás alakzatban érkezett meg a kis csapat, ahol Subik Károly volt hadosztályplébános lépett a szószékre. Üdvözölte bajtársait, és hatásos szónoklatban áldozott először azok emlékének, akik a limanovai csatát éren alusszák örök álmukat.

---

⁵² SchemAgr 1929: 10.

⁵³ SchemAgr 1929: 18.

⁵⁴ Miskolci Napló, 1923. augusztus 10. 3.

⁵⁵ Egri Népujság, 1923. szeptember 30. 3.

⁵⁶ Egri Népujság, 1923. augusztus 31. 3.

„Ezek emléke és Isten segítő keze serkentsen és segítsen bennünket abban a munkában, amely a romokban fekvő Magyarországot új életre kelti”⁵⁷ – mondta. Az ünnepi mise alatt a volt tízes tisztek kórusa egyházi énekeket adott elő, később a tiszti gyűlésen pedig Sáfrán Géza tábornok, a gyalogezred volt parancsnoka köszönetet mondott Subiknak beszédéért és imájáért. Az esti vacsorán az első pohárköszöntőt Sáfrán tábornok mondta a kormányzóra, majd Subik Károly Sáfrán tábornokot és a volt ezred tisztjeit dicsérte, illetve köszöntötte fel.

Befolyása növekedésének vizsgálatához érdemes azt is felsorolni, milyen egyéb nyilvános társadalmi munkát végzett pl. 1924-ben. Különösen a Cifra-városnegyedben volt aktív, ahol előadásokat tartott, ott jelölték, választották meg a városi képviselőtestületbe rendes tagnak. Valójában az érsek virilisz jogú képviselését is Subik Károly látta el ettől az évtől.⁵⁸ Ott a választmány tagja lett két másik kanonokkal együtt. Tartott előadásokat a megyei testnevelési bizottságban, a Keresztény Szociális Egyesületben, a Katolikus Körben, a Dobó István Asztaltársaságban, az Ébredő Magyarok Egyesületében, az Egri Polgári Dalkör, a Mária utcai Földműves olvasóköri ünnepségein, legjobban mégis a legényegyletet támogatta. Harminc év múlva, halála után írta róla egy bajtársa: „Sokszor vettél kezvedbe reménytelennek látszó katona-ügyet s fáradságot nem ismerőn minden fórumon nyíltan és férfias őszinteséggel állottál ki a hadviseltek, hadirokkantak, hadiözvegyek és árvák de még a katonaviseltek érdekében is.”⁵⁹ Az azonban nyilvánvaló, hogy elsősorban a középosztályhoz tartozó aktív és tartalékos tisztekkel alakított ki szoros baráti kapcsolatot, és ők voltak kultuszának elsődleges apostolai.

1925. február 1-jén nevezte ki Szemerecsányi érsek Subik Károlyt címzetes kanonokká, ezért egy rövid életrajzot is közzétettek róla. Az iparos fiatalok több mint egy évtizede elkezdett nevelése mellett természetesen kiemelték háborús érdemeit azzal kezdve, hogy 1914-ben a mozgósításkor őt is táborba szólította a haza, majd mint a 39. honvéd hadosztály plébánosa, illetve a 10. honvédegylet tábori lelkesze „hősi hírt szerzett nevének”. Bár a két beosztás sorrendjét felcserélte a tudósító, és igaz, hogy három évig az orosz fronton szolgált, megbetegedett és hazajött, de azt, hogy „... saját kérelmére újból visszatér a harctérre, ahol a leszerelésig állandóan tevékenykedik”, semmilyen adat nem bizonyítja. Az is beszédes, hogy a polgári lakosság számára ismét nem lelkipásztori és betegápolói munkájának elismeréseit hangsúlyozták, hanem azt, hogy öt harctéri kitüntetés között a Ferenc József-rend lovagkeresztje és a kardokkal díszített Signum Laudis mutatták azt, hogy honvédejével állandóan az első vonalban „küzdött”. Ez meglehetősen egyoldalúan hangzik, még akkor is, ha az is olvasható, hogy a Szent József Internátus prefektusa, érseki aljegyző lett, majd pápai kamarássá

⁵⁷ Egri Népszerűség, 1923. december 11. 1.

⁵⁸ Egri Népszerűség, 1924. március 16. 2.

⁵⁹ Nagy 1955: 41.

nevezték ki. „Subik Károly eddigi működésének legnagyobb eredménye fáradhatatlan munkásságának legszebb gyümölcse az egri érseki fiú kereskedelmi iskola megalapítása. Mai kinevezése tehát fiatal életének méltó és megérdemelt díszé.”⁶⁰ Ezek után az érseki titkárt február 26-án iktatta be az egri főszékesegyház tiszteletbeli kanonokjainak sorába Ridárcsik Imre főszékesegyházi kanonok.⁶¹

Egy héttel később az egri Katolikus Legényegyletben babérkoszorút nyújtottak át Meilinger Ödön díszelnöknek, dr. Nagy János elnöknek és Subik Károly másodelnöknek. Tanca István világi alelnök így dicsérte az új kanonokot: „Éveken át ő volt a derék és vitéz 10-es honvéd gyalogezred táborigi lelkésze és rajongásig szeretett honvédjei istápolója. Még ma is naponta keresik fel régi bajtársai, kiknek ügyes-bajos dolgaikat atyai jó indulattal intézi el.”⁶² Tanca elnök szerint a háború után a legényegylet erkölcsileg és anyagilag romokban hevert, és csak óriási munka árán sikerült újjáépíteni. Már-már egy hadvezérhez hasonlította a díszelnököt, mivel az ő szaktudásának és okos gazdálkodásának volt köszönhető, hogy az egyesületi helyiségeket rendbe hozták. Ez a túlzó hála pedig már egy kisebb személyi kultuszhoz hasonlított. Kriston Endre segédpüspök beszédében Subik Károly kanonokot mint az Egri Egyházmegye egyik erősségét üdvözölte, akinek előléptetésével méltó érdemeket jutalmazott az érsek.⁶³

A tízes bajtársi egyesület november 8-án rendezte meg a következő ezrednapot Miskolcon, ahová meghívták a táborigi mise végzésére az ezred volt „lelkes, népszerű, vitéz” táborigi lelkészét. Az ünnepség leírásából azonban kiderült, hogy a misét Bánkövy Kornél mondta, Subik pedig mások mellett levélben mentette ki magát távolmaradásáért.⁶⁴

Talán 1925. december 1-jén érte el pályafutása újabb csúcsát Subik Károly, amikor a 74 éves Szmrecsányi Lajos a Miskolcra helyezett Kronberger József kanonok helyére az érseki iroda új igazgatójává nevezte ki, vagyis a latin név (cancellarius) alapján kancellárnak is nevezhetnénk. 1925 tavaszán és őszén Subik még titkárként többször elkísérte az érseket fontos budapesti találkozásokra, tanácskozásokra, pl. a püspöki kar értekezleteire, ami már a magasabb szintű egyházkormányzati feladatok egy részének átadását jelezte.⁶⁵ Az 1926-ban 75. évét betöltő öreg és visszahúzódó érsek maga is utódjának tekinthette „az elvek és tettek vas energiájú emberét”, hiszen 14 évvel azelőtt ő szentelte pappá, 12 évvel korábban ő hívta Egerbe, ahol azután buzgó konzervatív keresztény szociális irányú tevékenységet fejtett ki. A katonaviselt egrieket emlékeztették, hogy a világháború alatt három évet töltött folyamatosan a fronton, ahonnan

---

⁶⁰ Egri Népujság, 1925. február 7. 1.

⁶¹ Egri Népujság, 1925. február 27. 3.

⁶² Egri Népujság, 1925. március 3. 1.

⁶³ Egri Népujság, 1925. március 3. 1–2.

⁶⁴ Egri Népujság, 1925. november 11. 1.

⁶⁵ Egri Népujság, 1925. március 17. 3.

öt „harctéri” kitüntetéssel tért haza. „Benne ízig vérig egyházas érületű s valósággal kimeríthetetlen munkabírású férfiúra bízta a főegyházmegye adminisztrációjának vezetését az érsekfőpásztor”⁶⁶ – írta megnyugvással a lap. Az egri érseki kúria szigorú rangsorában az általános érseki helynök, az érseki bírósági elnök, az oldalkanonok után 4. volt az irodaigazgató/kancellár, majd kilenc egyéb kisebb tisztség következett, amelyek egy részének elnyerésével Subik is felemelkedett.

A veteránok hatása volt, hogy 1925 decemberében Subik Károly és Polánkay László egykori 60-as tisztt az indítványt terjesztették az egri városi képviselőtestület elé, hogy a 60. gyalogezredről, Eger házi ezredéről és a 10. honvéd gyalogezredről egy-egy egri utcát nevezzenek el. Az állandó választmány az indítványt elfogadta, és javasolta, hogy az Újkaszárnya utcát Hatvanasezred, a Honvéd utcát pedig Tízeshonvéd utcának nevezze el a város.⁶⁷ 1926 júniusában már biztosan ez volt a nevük, az ügy pedig a volt tiszteknek, illetve a hadseregnek a polgári ügyekre gyakorolt közvetett befolyását tanúsítja.

Subik Károly 1914–1916 között volt a 39. honvéd gyaloghadosztály egyik tábori lelkésze, ahol egy nagyobb területen elhelyezett és nagy létszámú legénység vallási igényeit szolgálta ki. A hadosztály parancsnokságán megismerhette, láthatta a felső szintű vezetés mindennapi teendőit, módszereit, felelősségét, szerveztségét, fegyelmét és befolyását. Biztosan hatottak rá az ott tapasztalt élmények, különösen az 1916. júniusi orosz támadás során kialakult zűrzavar megoldási kísérletei. Ezután a 10. honvéd gyalogezrednél alsóbb szintű vezetési tapasztalatokat is megszerzett, és amikor 1917 nyarán visszatért Egerbe, katonás határozottsággal, céltudatossággal és kitartással látott hozzá újra lelkipásztori teendői folytatásához. Szervezőképessége továbbra is segítette a keresztényszociális mozgalom fejlesztésében, háborús tapasztalatai pedig még aktívabbá – talán harciasabbá – és becsúgyóbbá tették. Katonatisztekhez fűződő kapcsolatait folyamatosan ápolta, erősítette, szívesen részt vett a tízes honvédek hagyományápolásában, bajtársi egyesületek összejövetelein, rendezvényeken. Az ő esetében a szürke eminenciás kifejezés inkább a tábori lelkészként általa viselt katonai egyenruha színére utalt.

Subik Károly érseki irodaigazgató 1915–1925 közötti nyilatkozatait, tevékenységét elemezve úgy tűnik, hogy Szemerecsányi Lajos érsek helyettese már akkor is olyan körültekintéssel, kitartással, céltudatossággal és szigorúsággal próbálta fejleszteni, irányítani, ellenőrizni az Egri Főegyházmegyét, mint a nagy háborúban egy hadosztályplébános.

⁶⁶ Egri Népujság, 1925. december 2. 2.

⁶⁷ Egri Népujság, 1925. december 22. 1–2.

FORRÁSOK

Egri Főegyházmegyei Levéltár (ÉFL)

P586, Personalia 586

Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet Hadtörténeti Levéltára (HM-HIM HL)

AKVI 47658, Tiszti anyakönyvi iratok

EgrAngÉrt 1916: *Az angolkisasszonyok B.M.V. egri érseki róm. kath. intézetének értesítője az 1915-16-dik évről.* Eger

EgrFőreálÉrt 1916: *Az egri Magyar Királyi Állami Főreáliskola értesítője az 1915-16. tanévről.* Eger

EgriKerÉrt 1926: *Az egri róm. kath. négy évfolyamú fiú felső kereskedelmi iskola értesítője az 1925-26. tanévről.* Eger

EgrKerÉrt 1925: *Az egri róm. kath. négy évfolyamú fiú felső kereskedelmi iskola értesítője az 1924-25. tanévről.* Eger

EgrTnkpÉrt 1914: *Az egri érseki római katolikus tanítóképzőintézet értesítője az 1913-14-i tanévről.* Eger

Népszámlálás 1882: *Az 1881 elején végrehajtott népszámlálás főbb eredményei megyék és községek szerint részletezve.* Országos M. Kir. Statisztikai Hivatal, Budapest, II.

NszbÉrt 1899: *A nagyszombati érseki főgymnasium és a vele kapcsolatos királyi érseki konviktus értesítője az 1898-99. tanévről.* Nagyszombat

NytÉrt 1906: *A Szent László királyról címzett nyitrai róm. kath. főgimnázium értesítője az 1905-1906. tanévről.* Nyitra

Pallas 1895: *A Pallas Nagy Lexikona.* Budapest

Sassy Csaba 1930: *Hét ország frontján. Sassy Csaba háborús naplója.* Miskolc, I.

Sassy Csaba 1931: *Hét ország frontján. Sassy Csaba háborús naplója.* Miskolc II.

SchemAgr 1917: *Schematismus cleri archi-dioecesis agriensis ad annum Jesu Christi.* Eger

SchemAgr 1929: *Schematismus cleri archi-dioecesis agriensis ad annum Jesu Christi.* Eger

SchemAgr 1942: *Schematismus cleri archi-dioecesis agriensis ad annum Jesu Christi.* Eger

Az Est, 1931.

Eger, 1911–1913.

Egri Egyházmegyei Közlöny, 1921.

Egri Népujság, 1915–1925.

Hevesvármegye, 1906.

Miskolci Napló, 1923.

Reggeli Hírlap, 1927.

Rendeleti Közlöny a M. Kir. Honvédség számára, 1911, 1915.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Bakos Ákos 1931: Igaz kép Egerről mint iskolavárosról. *Az Est* 1931. október 31.
- Benkóczy Emil 1921A: A gorlicei áttörés. *Egri Népiújság* 1921. május 1.
- Benkóczy Emil 1921B: A limanovai csata. *Egri Népiújság* 1921. december 13.
- Benkóczy Emil 1936: *Heves vármegye vitézei*. Eger
- Bujdosné Papp Györgyi 1992: Az egri katolikus legényegylet története 1860–1990. *Agria. Az Egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve* (27–28). Eger
- Nagy László 1955: Magyar sors. *Katolikus Szemle* (7.) 1. 40–41.
- Ravasz István 2003: *Magyarország és a Magyar Királyi Honvédség a XX. századi világháborúban 1914–1945*. Debrecen
- Szecsó Károly 1992: *Az egri Katolikus Legényegylet története (1860–1951)*. Eger